

starosrpskog jezika i književnosti. Po njemu srpski narodni jezik je postojao već u 9. st. kao samostalni jezik različit od csl. i u svojim se bitnim crtama podudarao s današnjim narodnim jezikom. Svoj dokaz je temeljio na jezičnoj analizi starosrpskih književnih spomenika. Tako je položio temelj historijskoj gramatici srpskohrvatskog jezika i pružio podršku Vuku u borbi za uvođenje narodnog jezika u literaturu. Bio je pristalica pokreta za narodno i jezično jedinstvo Srba, Hrvata i Slovenaca a imao je veliki utjecaj i na početke ilirizma. — KAREL HORÁLEK objavljuje *Tri drobné příspěvky šafaříkovské* (242—256), ZOE HAUPTOVÁ, *Slovenština v díle P. J. Šafaříka* (267—278), a VENCESLAVA BECHYNOVÁ, *Popsis písemností bulharských P. J. Šafaříka* (282—311).

JOSEF KURZ piše vrlo instruktivan članak *Cyrlometodějské a církevněslovanské problémy v díle Pavla Josefa Šafaříka* (345—383). Autor daje sistematski pregled i ocjenu raznovrsne Šafarikove aktivnosti na cyrlometodskoj i csl. problematici. Uz zasluge u rješenju pojedinih pitanja Kurz nije zaboravio kritički osvrtni na neke Šafarikove stavove, vodeći pri tom računa o stanju tadašnje nauke. Naglasio je raznovrsnost njegovih interesa, kritički stav prema svom radu, aktualnost i utjecaj njegovih pogleda na mišljenje svoga vremena — prije svega njegovo značenje buditelja, koji je Slavenima pokazao njihovu veliku slavensku prošlost — značenje ne samo naučno već i političko, ne samo za Čehe i Slovake, već i ostale Slavene, naročito Južne.

Treba spomenuti članak HYNEKA BULÍNA *Šafařík a polabské Slovanstvo* (384—402) i FRANKA WOLLMANA *Šafaříkův vědecký odkaz a M. Murko* (403—409).

Šezdesetom rođendanu profesora J. Kurza posvećena su dva rada: J. i M. BAUER *Staroslověnské spojky typu doňdeže, doňeliže* (410—416) i RADOSLAV VEČERKA *Bohemismy v první stsl. legendě Václavské* (417—422). J. i M. Bauer raspravljaju o vezniku doňdeže. Značajno je za stsl. da se u najstarijim prijevodima evanđelja da-

vala prednost obliku doňdeže. Vrlo rano, ipak, pored prvog oblika prođire i doideže.

U građi (601—617) objavljeni su članci o korespondenciji Dobrovškog (J. VÁVRA), Šafaříka i Ľ. Goľębiowskíego (J. SLIZINSKI), i Prađica i Prohaske (D. PROHASKA).

I. M.

ROČNIK XXXI (1962)

U prvom broju JOSEF KURZ piše o nalazu glagoljskog natpisa, grafitu, u Emauskom samostanu u Pragu, koji se — iako teško oštećen — sačuvao pod naslagom žbuke. U slijedećem članku F. V. MAREŠ opisuje taj natpis (*Emauzský hlaholský nápis — staročeský dekalog*, 2—7). Sađržaj natpisa, vjerojatno iz 1412., jest tekst dekaloga na staročeskom jeziku. Tekst se paleografski nadovezuje na spomenike nastale u Emausu tokom 15. st. To je do sada jedini epigrafski spomenik glagoljskog pisma među Česima i Zapadnim Slavenima uopće. I. B. KUZ'MINA i E. V. NEMČENKO u članku *O sintaktičeskíh razlíčíjáh russkíh govorov* (8—26) dokazuju uz bogat materijal i dijalektološke karte da opće karakteristike u sistemu sintakse, više nego u morfologiji i fonetici, prevladavaju nad posebnostima pojedinih govora. I. NEMEC u članku *Staročeské futurum typu póđu, ponesu v poměru k přeteritu* (27—33) podvrgava kritici dosadašnja raspravljanja o tom problemu (A. Mazon, Fr. Kopečný, i posebno S. Ivančev): na materijalu staročeske književnosti autor dokazuje: a) da se ne može zaključivati o svršenosti ili nesvršenosti staročeskog futura *póđu, ponesu*; b) da svršenost glagola kretanja (*póđu*) ima značenje ingresivnosti, a ingresivnost je bliska durativnosti; c) zaslugom Fr. Travnička nesvršeni glagol tipa *poběrem se* povezuje se s varijantom analitičkog tipa futura *budeme se bráti*, a što se ne može uzeti bez kritike jer materijal iz staročeske proze pokazuje da redovito u mladim spomenicima prevladava analitički tip futura nad sintetičkim; d) ne može se, na koncu, dokazati tvrdnja da nesvršeni futur tipa *póđu* nije mogao koegzi-

stirati sa svršenim preteritom tipa *pošel jsem* zbog paradigatske simetrije. U odjeljku *Materiály a dískuse* prvi broj donosi interesantan napis E. Petroviča — u vezi s problematikom općeslavenskog lingvističkog atlasa — o izoglosama slavenskih elemenata u rumunjskom jeziku (34—41).

U drugom svesku JOSEF VAŠICA u raspravi *Moskevské vydání krátké redakce Zakona sudného ljudem* (141—150) nastavlja svoje studije o *Zakonu sudnom ljudem* povodom novog izdanja tog teksta koje su priredili M. N. Tihomirov i L. V. Milov. Autor raspravlja o rukopisnoj tradiciji ovoga važnog spomenika: posebno ističe starinu teksta Joasfskog rukopisa ZS iz 16. st. koji se terminološki nadovezuje na najstarije staroslavenske tekstove a svojom tradiranošću rješava mnoga tamna, teže shvatljiva mjesta ZS kao i odnos prema tzv. Anonimnoj homiliji iz Kločeva glagoljaša, koja se pripisuje Metodiju. EMILIE BLÁHOVÁ-DVORÁKOVA, *Syntax anonymní homilie rukopisu Clozova* (151—165). Autorica analizira sintaksu rečenice anonimne homilije u Kločevu glagoljašu koja je u novije vrijeme pobudila velik interes kod slavista (Vašica, Grivec, Vaillant): iscrpna analiza ukazuje na autora koji je bio odličan poznavalac slavenskog jezika i homiletske tradicije u Bizantu. Veći broj grezicama na koje je upozorio A. Vaillant, a koji se nalaze redovito u biblijskim citatima, ne dokazuju da je ova homilija bila prevedena s grčkog, već da je nastala u prvim razdobljima slavenske pismenosti. Neki moravizmi povezuju ovu homiliju sa spomenicima moravskog kruga: Žitjem Konstantina i ZS. U ovom broju nalazi se i niz zanimljivih priloga, tako iz oblasti dijalektologije-etnologije: S. Utěšený — A. Habovšiak, *Názvy »podstřeši« v českých a slovenských nářečích*; iz literature F. Wollman »Somnia Mickiewiczii« (194—223) obrađuje Šafarikov odnos prema Mickiewiczu, posebno povodom njegovih predavanja na Collège de France o slavenskim književnostima. JIRÍ LEVÝ u napisu *Verš české lidové poezie a její ohlasů* (242—256) razmatra dva tipa stihova: tonski i silabički.

Stih čeških narodnih, ponarodenih a i tzv. »kramarskih« pjesama jest silabički. U takvom su stihu pjevali i narodni preporoditelji: Erben, Čelakovski, Langer. Već se rano utire put tonskom tipu, posebno pod utjecajem ruske narodne poezije. Prenositi stihove pojedinih stranih pjesnika (Burns, Heine, Majakovski) koji su pjevali u stihu svojih narodnih pjesama, tj. tonskom na češki jezik, a u tradiciji tonskog stiha, može postati samo neuspjoh pokušaj.

Treći svezak donosi nekoliko interesantnih članaka (H. Křížková, *K tzv. neosobnímu pasivu v slovan-ských jazycích*, W. Doroszewski, *Nomina loci jako categoria slowot-wórcza*), osvrnut ćemo se međutim samo na članak JOSEFA MACŮREKA, *První český obraz Rusi »Kronika moskevská« (z r. 1590) a jeho prameny* (378—407). Autor ispituje sliku i pojam Rusije u češkom kulturno-političkom životu prije pojave »Kronike moskevské« koju je 1590. izdao Veleslavin, pojavu i izvore tog znamenitog djela. V. Hosius preveo je djelo Talijana Gvagninija, a ovaj je zapravo pre-radio prve četiri glave Herbersteinova djela *Rerum Moscovitarum commentarii* (Herberstein je inače rođen u Sloveniji), dodao neke nevažne odlomke, izmijenio jezik i izdao pod svojim imenom kao *Sarmatiae Europaeae descriptio*. Za peto poglavlje, kritiku vlade Ivana IV, puno protumoskovske i proturuske tendencije služile su Guagniniju obavijesti A. Schlichtinga. Međutim te tendencije u češkom izdanju bile su prigušene i prevladalo je češko filorusko gledište nad tudim utjecajem i tendencijama.

Četvrti svezak donosi članke R. I. Avanesova o problemima izrade općeslavenskog lingvističkog atlasa (o problematici slavenskog jezičnog atlasa jedan prilog je štampan i u Materijalima i diskusiji, Jan Petr, *Inventár jevů z oblasti slovanské akcentologie; zásady výběru a výběr sám*), F. V. Mareš piše o češkim elementima u polabskom rječničkom blagu, H. Orzechowska govori o eliptičnim rečenicama u slovenskom jeziku, D. Brozović posvećuje svoj članak *O raznolikosti naziva za daždavnjaka i o njezinim uzrocima* uspomeni prof. S. Ivšića, A. A. Zi-

min obrađuje historijsku pjesmu o Kostrijuki-Mastrjuki. U Materijalima i diskusiji OLDŘICH KRÁLIK piše o izvorima II staroslavenske legende o sv. Većeslavu (578—598). Autor daje kritički pretres literature o predmetu i razmatra historijske mogućnosti nastanka legende, filijacijske odnose prve i druge slavenske legende i njihov odnos prema latinskim redakcijama. Autor datira II slav. legendu o sv. Većeslavu oko g. 1050. i povezuje je po vremenu nastanka s legendom *Oportet*. Legende *Oportet*, *Crescente* i *Gumpoldova* redakcija bile su na oficijelnoj hagiografskoj liniji dok je II slav. leg. međutim nastala u Sazavi u isto doba kad i legenda o sv. Ljudmili *Fuit* kao dio jedinstvenog ciklusa legendâ o češkim svecima.

J. B.

ROČNÍK XXXII (1963)

E. BLÁHOVÁ, *Homilie Clozianu a homilidře Mihanovičova (Syntaktický rozbor)*, (1—6). Kao prilog rješavanju pitanja porijekla Kločeva glagoljaša Bláhová analizira neke njegove sintaktičke pojave kojima dosad nije posvećena dovoljna pažnja. Zbog njezine vlastite problematike Anonimnu homiliju ne uzima ovdje posebno u razmatranje. Sve ostale homilije u Cloz proučava u vezi s odnosnim homilijama u Mihanovičevu homilijaru. Nekim primjerima pisarskih pogrešaka autorica je potvrdila da su oba homilijara potekla iz jednog predloška.

Jezična analiza pojedinih homilija u Cloz pokazala je s jedne strane da postoji srodnost između Anonimne i Epifanijeve homilije, na koju su upozorili već raniji istraživači. Ta je srodnost u prvom redu u čestoj upotrebi prijedloga *vъ* s akuz. umjesto lok., karakteristično samo za moravske spomenike (Zakon sudnyj i Život Konstantina), u prilično frekventnoj upotrebi konstrukcije *iže* + + padež s prijedlogom (rjeđe prilog), zatim u izricanju faktora radnje kod pasiva s *otъ* + gen. i konačno u čestoj upotrebi dativa posesivnog. S druge strane Hrizostomovu i Atanazijevu homiliju vezuju neke sintaktičke crte kao što su zamjena imenskog predikata (koji u grčkom

predlošku stoji bez glagola) imenskim predikatom s glagolom te dopuna glagola zamjeničkim objektom koji u grčkom nije izražen. Ostale pojave kao npr. *i* za isticanje i mali broj sintaktičkih grecizama, zajedničke su svim homilijama u Kločevu glagoljašu. Iz nekih karakterističnih sintaktičkih pojava u Mihanovičevu homilijaru izlazi da taj homilijar predstavlja već mladi tip stsl. sintakse.

N. N. ROZOV, *Sinodalnyj spisok sočinenij Ilariona — russkogo pisatelja XI v.*, (141—175). U uvodnoj studiji uz tekst *Slova o zakone i blagodati* Rozov iznosi glavnu problematiku tog spomenika, jednog od najstarijih originalnih djela stare ruske književnosti. Od vremena Gorskoga, prvog izdavača teksta Sinodalne biblioteke, autorstvo se *Slova*, uz rijetke iznimke, pripisivalo kijevskom mitropoliti Ilarionu koji je živio u vrijeme Jaroslava Mudroga u XI st. Postanje se *Slova* dosad stavljalo u g. 1037—1050, dok Rozov utvrđuje upravo 1049. g. Takvu dataciju izvodi iz sadržaja *Slova* koje razvija temu na evanđelje Uskrša i Blagovijesti, a u zaključnom dijelu aludira na završetak obrambenih utvrda oko Kijeva te na gradnju crkve Blagovešćenija. Povezavši te dvije činjenice autor zaključuje da su one mogle pasti samo u g. 1049. kad se Uskrs slavio dan iza Blagovijesti. Tekst *Slova* izdao je Rozov u lingvističke svrhe također po rukopisu Sinodalne biblioteke № 591 (danas Gosudarstvenom historijskom muzeju u Moskvi). Za daljnje proučavanje njegove problematike autor smatra potrebnim kritičko izdanje prema svim sačuvanim prijepisima.

Čitav 3. sv. ovog godišta posvećen je 1100-god. slavenske misije. U znaku čirilometodskog jubileja je i članak V. Vavřineka, *Předcyrilometodějské misie na Velké Moravě (K výkladu V. kapitoly staroslověnského života Metodějova)* (465—480). Budući da će ovaj i ostali članci biti prikazani u posebnom bibliografskom osvrtu na čirilometodski jubilej, nećemo se ovdje na njih posebno osvrtnati.

U rubrici *Materiály a diskuse* ima nekoliko vrijednih priloga. Među